

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 12. У Сомбору 15. Децембра 1899. Год. XXI.

ПРИЈАТЕЉИМА „ШКОЛСКОГА ЛИСТА.“

Решио сам се: још и идуће 1890. године покушати издавање „Школског Листа,“ тог старог и верног пријатеља српске школе и српског учитељства.

На овај корак навела ме је особито та околност, што због опширног извештаја о учитељској скупштини у В. Кикинди, који велики простор у последњим бројевима овога листа заузима, до сада су само три за награду достављена предмета у „Школском Листу“ изишла, а има још четири опширне, а врло важне расправе, које су у одређеном року за награду прислате, па нису могле до сада места у „Школском Листу“ наћи. Те су расправе ове:

1. Данашње васпитање и васпитање на странпутици.
2. Ко је крив, што је школин рад недостатан?
3. Може ли се омогућити, да сви учитељи сходно светом позиву сав свој живот посвете школи и њеном унапређењу и којим ће се начином то постићи?
4. О подизању забавишта.

Осим тога прислато је уредништву „Школског Листа“ довољно и других важних, изворних и преведених педагогијских и дидактичних чланака, који треба, да се у „Школском Листу“ штампају.

Захваљујући верним и сталним пријатељима „Школског Листа,“ који су ме ове године својом извртном сурадњом потпомагали, молим по ново и њи и остале педагоге, учитеље и књижевнике српске, да својим изворним делима и добрим преводима, дописима и извештајима „Школски Лист“ потпомагати изволе, како би овај најстарији српски педагогијски часопис што већма задатку свом одговарати могао.

„Школски Лист“ ће као и до сада заступати праве интересе српске народне школе и српског учитељства и примаће радо ваљане чланке о васпитању и настави, који не стоје у опреци према светој православној вери и милој народности нашој.

Чланци, што су ове године за награду штампани, као и они, који су нам за награду достављени, а тек ће се у течају 1890. године штампати, на свршетку идуће године заједно ће се поднети на оцену једном учитељском збору и у своје време ће се по заслуги, како прва награда од 50 ф., коју је један пријатељ школски уредништву овом послао, тако

и остале три награде, што их је уредништво „Школског Листа“ за прошлу годину расписало, издаће се онима, којих расправе по суду оцењивача награду заслужиле буду. — Буду ли се могли дугови „Школског Листа,“ који само за прошле три године преко 500 фр. износе, скорим прикупити, уредништво ће још коју награду придодати.

Свима честитим сурадницима нашим шаљаћемо и идуће године „Школски Лист“ са благодарношћу на дар. Молимо само све и свакога, да крупно и читко напишу све, што нам послати желе и да нам чланке и дописе поштом у плаћеном писму достављају.

Редовни сурадници умољавају се, да означе по две сиромашне школе, којима ће се по један примерак овога листа као њихов дар бесплатно шаљати, или да опуномоће уредништво, да то у име њихово само учини.

„Школски Лист“ изилазиће као и ове године једанпут у месецу на потпуном свитку fine хартије.

Претплата се прима само на целу годину и умољавамо свакога, ко лист држати жели, да нам најдаље до св. Саве просветитеља — претплату послати изволи.

Цена је листу на целу годину 1 ф. 50 н. а. вр.

Учитељи, који примају плату мању од 300 ф. годишње, као и г. г. богослови и приправници, добијају „Школски Лист“ у пола цене, т. ј. за 75 н. — За претплатнике из Црне Горе даваћемо и ове године „Школски Лист“ по 1 ф., а за претплатнике из Србије по 4 динара у српском, или по два форинта у аустријском новцу.

Господа скупитељи, који нам пошљу пет претплатника са целом, или 10 претплатника (ђака) са половном претплатом, добијаће по један примерак на дар.

Имена родољубивих добротвора, који за сиромашне школе и учитеље лист овај држали буду, обнародоваће се за спомен у „Школском Листу.“

У Сомбору у очи св. оца Николаја 1889.

Н. Ђ. ВУКИЋЕВИЋ,

уредник и издавач „Школског Листа.“

ДЕЧИЈА КЊИЖЕВНОСТ.

(ЛИСТАК ИЗ ИСТОРИЈЕ КЊИЖЕВНОСТИ.)

(За награду.)

(Свршетак.)

4. *Поучни чланци* нужни су као *допуна* школском знању из појединих наставних предмета. На почетку овог чланка навео сам, да школа не може опширно да поучава децу због недостатка у времену. То може да допуни дечија књижевност, — но она мора да пише о овом са свим лаким језиком, да деца могу ствар лако разумети.

У основној школи учимо земљопис, али систематично. По

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

што је то огромно градиво, то га морамо предузети у најкраћим потезовима. Разуме се, да поједина знатна места не можемо опширно описати. Овде могу помоћи дечији листови. Они треба да доносе описе знатних градова по српским крајевима, описе појединих предела, путописе из српских крајева, а тим би Српцићи много добили. Знали би више о српском некадањем царству. Срби у Србији могу и у школи опширно учити српске крајеве, тако и у Црној Гори, али у Угарској, Хрватској и Славонији не може се. Да се уверимо, узмимо земљопис — написан за српске народне школе у Угарској. Осим тога треба доносити описе предела и већих градова по целом свету. Тада ће бити надокнађен губитак у школи, — а да ће деца радо читати, то је већ сваком познато.

У овоме морам „Голуб“ похвалити, — али је и он престао доносити описе из српских крајева !

У српским народним школама треба предавати и српску историју. Но у Угарској је ускраћено, — а наша омладина у томе губи много. То је велика штета !

Историја је учитељица народа. У њој се налази све оно, што је српски народ чинио, да опстане. Из ње можемо да сазнамо, шта нам је шкодило, а шта нам је користило. Из ње ћемо видети светле примере : јунаштва и родољубља. У опште да рекнем : *историја је од замашног утицаја на васпитање српске омладине у српском духу.*

Па кад нам је забрањено учити у школи, треба: да пружимо деци прилику, да је науче у дечијим листовима. Ово би било zgodno средство, кад би у лепим приповеткама историју научила српска омладина. То би требали да учине „Голуб“ и „Невен.“

Нишки лист „Баче“ доноси врло лепе слике из српске историје, што му служи на похвалу.

Природне науке, које су данас у највећем уважењу, предајемо у основној школи као очигледну наставу. Да су оне од великог замашаја по развијтак човечанства, показује нам њихово уважење код просвећених народа. За то треба и наш народ да их изучава ; јер оне су zgodno средство за искорењивање сујеверија. — Није ми овде намера, да истичем њихову важност, по што је о томе сваки уверен, но хоћу да рекнем, да у школи не учимо све, што је нужно. Знање из природних наука треба да допуне дечији листови. То је њихов задатак. Као

што сам напред навео, најбоље би било, да се приповедачким начином саопшти.

* * *

Ја сам по свом мишљењу и по уверењу, да би тако добро било, исказао : каква треба, да је дечија књижевност и чиме треба да се бави, па да омладина добије потребну спрему за живот, да нам омладина буде усавршена, те да ступи у коло сретних и напредних народа, а да уједно води бригу за срећу српског народа. Будемо ли неговали дечију књижевност, те држали се пословице : „На млађима свет остаје,“ — тада ћемо имати срећу и напредоваћемо, а и потомство ће нам бити за хвалло !

III.

У II. чланку рекао сам : каква треба да је српска књижевност, — а сад ћу да бацим поглед на њено стање у данашње доба.

Српска дечија књижевност броји данас 3 дечија листа : „Невен,“ „Голуб“ и „Баче“.*) Овим листовима бави се данас српска омладина, у њима налази душевну храну. Сва три листа лепо напредују, по у материјалном обзиру - слабо. А за што ? За то, што позвани не старају се, да раширују те листове. Учитељство, које би много допринело за раширивање истих листова, мртвим сном спава ! Истина, учитељство још није обезбеђено, да може да води бригу и о књижевности, по што и само не зна : шта ће, — али тек би могао сваки учитељ да скупи изванредан број претплатника, а пословица вели : „Зрно по зрно погача, камен по камен палача ! Кад би био већи број претплатника, онда би се могли ови листови усавршавати и улепшати, — а тада би и омладина отуда лепу корист могла да вуче, т. ј. лепо би напредовала.

За књиге се не можемо похвалити. Њих имамо мален број. Једва се може скупити толико књига, да се о испитима подаре и да су што разноврсније. Па и ове, што постоје, нису баш од превелике користи, може се рећи, да више шточе, јер су *преводи*, — а приповедака из српског дечијег живота имамо толико, да их можемо на прсте пребројати. Превели смо Хофмана, Шмита и др., мислим, да је слабо што остало непреведено. Па зар нема у српском дечијем животу примера ? Има, по они, који дечији

*) К. Петровић, учитељ у Београду и уредник „Учитеља,“ објавио је, да ће издати „Радишу,“ лист за омладину.

УНИВЕРЗИТЕТСКА
ВИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
живот најбоље познају, не пишу. Може ко год приметити : Ваљда има и у преводима поуке ? — Има, — то не поричем, али те исте поуке можемо да нађемо и у српском дечјем животу. Несам противан превађању и прерађивању из страних књижевности, али у одређеној мери. Ти преводи јесу за дорасле, њима је потреба, да знају и стране књижевности, — *али мали свет треба да поштедимо преводима*. Он треба најпре да упозна своју рођену књижевност, треба да њу научи љубити и поштовати, њу да негује — јер је најпреча кошуља — да постане добар Србин. — а касније може да се упозна са страном књижевношћу, *кад му је љубав сирам српске очврснула*. То је и узрок, што ваша старија младеж сматра туђе за боље, него своје ! Још ћу то да приметим : Кад су Хофман, Шмит и др. могли да изучавају дечији свет, за што не би могли и ми ? За што да ми њихова искуства преносимо у наш свет ? Зар ће дете лакше разумети приповетку, што се догађала на острову Хелголанду, него оно, што се догодило у Бачкој, Банату и т. д., у његовој близини, у његовом народу ?

Промислимо — па пресудимо !

Немац *Eduard Engel* назива у свом спису : „*Die Übersetzungsseuche in Deutschland*“ 4. немачки народ је *преводилачки прar excellence*, — а какви смо ми ?!

Овде ћу још да говорим и о *посрбљавању*. Код нас је обичај, да по гдекоји преведе са страног језика какву приповетку, па му се некако не свиди да каже истину, него вели : „посрбио је“ !!! Није доста само имена српска узети, — него је главно : *приповеци дати српски тии, српски дух*. А овако, као што се код нас практикује, није посрбљавање.

Ово је од прилике стање српске дечје књижевности, оне књижевности, која је целој омладини српској потребна. За листове не можемо толико приметити, колико за књиге. Листове можемо похвалити, а тако родољубиву штампарину и књижару : *А. Пајевиха и М. Каракашевића*, који доста трпскова носе, да би задовољили читаче, нарочито онај први : „*Невен*“ је данас најбољи међу дечјим (српским) листовима и по садржају, по форми и издању. Српски песник-педагог *Змај-Јован* улаже велики труд, да одговори задатку српског педагога, да свој читалачки свет задовољи, — па би за то и одзив требао бољи да буде. — И „*Голуб*“ и „*Баче*“ журе, да достигну „*Невен*“, на чему нека је и њима : *хвала !*

Нада у бољу будућност крепи нас, да ће и српска дечија

књижевност с успехом деловати, да ће бити чврст темељ народној књижевности, коју ево подижемо, — која је *продужење* дечије књижевности. „Матица Српска“ почела је и народну књижевност неговати — по предлогу српског педагога *др. Ђорђа Натогшевића*, издавајући књиге за народ. Tempora mutantur.

IV.

Ко је позван, да ради на дечијој књижевности? На ово питање можемо овај одговор дати: Онај, који живот дечији најбоље познаје, који знаде потребе дечије, који знаде: шта ће децу забављати и занимати, — а тај је *учитељ и васпитач*.

Учитељ и васпитач имају прилике, да увиде погрешке и добра дела, што деца учине, да виде, шта деца годи, шта ће њих занимати, шта деца не могу у школи због опширности наставног плана да науче, па то да изнесу у дечијим листовима, књигама, — дакле они могу да допуне потребно знање за живот, а на то баш и јесте дечија књижевност.

Учитељ има додира с народом, он види и зна, како поједини сиромашак својим трудом и поштењем доспе: да буде сретан. Он може: да га испита и дозна опширно, како је тај сиромашак поступао, — шта је чинио, да што више научи и т. д. То му је грађа за лепу приповетку.

Гдекоји кућевни учитељ и васпитач има прилике да позна дечији живот у богатској кући; ту може лепо да увиди махне у родитељском васпитању и дечију непослушност, — па му је после разумљиво: за што су така деца осиромашила и морално и материјално. И то би била красна грађа за приповетку, из које би деца лепу моралну поуку могла добити.

Учитељ је већ практиком увидио, каквим језиком могу га деца лахко разумети, т. ј.: морају приповетку, песму или поучни чланак говорити простим, лахко разумљивим језиком. Онај, који нема толико с децом посла, тај не може да напише лахким језиком, — али учитељ, који се бави с децом непрестано, тај може. И отуд би дечија књижевност врло много добила.

Учитељ, богат искуством, знаде праве изразе, — он не ће као други да употребљава старе изразе, које деца не разумеју, — и отуд долази, што деца већином тешко и нерадо читају дечије књиге.

Стил и начин изражавања треба да буду добри не само граматично, него и логично. — Представљање треба да буде

што живље и разумније, треба да је бистро и чисто, треба да је топло, а не сентиментално, треба да је снажно и *дечије*, — али не детињасто.*)

Ко може ово најлакше да изведе? Ја и опет велим: учитељ, јер је он најбогатији искуством из дечијег света

А сад да погледамо радове у дечијим листовима! Колико ћемо учитеља наћи, који раде на дечијој књижевности? Врло мало! Учители би требали да раде тим пре на њој, *што је она саставни део педагошке књижевности*, — а педагошка је књижевност наша — учитељско-васпитачка. Ако овако и на даље остане, ми не можемо напредовати ни у педагошкој књижевности, јер су обадве једна целина

Могуће је, да ће који учитељ рећи: „За што ја да се мучим, кад немам хонорара?“ — На ово питање било би најлакше одговорити народном пословицом: „Помози се сам, па ћу ти и ја помоћи, вели Бог!“ — Могу ли нас награђивати издавачи дечијих листова, кад једва излазе без да хонорирају? Хоћемо ли, да они још и штетују? — Ја мислим, да то нико не жели. Но ако хоћемо, да нас хонорирају, прегнимо, скупимо велики број претплатника, па ћемо добити и хонорара!

Да се дечији листови рашире, нужна је учитељска *морална* помоћ — и ако унапредимо дечију књижевност, ако јој дамо полета, онда смо одговорили својој дужности. Не треба да заборавимо, да је српски народ нама учитељима поверио српску омладину, узданицу и будућност своју, нама је поверио, да јој дадемо васпитање и образовање, да јој дадемо духовни полет и да је упутимо на бољу будућност, да је научимо, да свагда брани и чува своју *свету православну веру и милу српску народност*, — а то је голем задатак, који не може само школа учинити, него је нужна најпре дечија, а после народна књижевност као допуна и продужење основног, у школи добивеног знања. Не треба за то, што нисмо достојно награђени, да не радимо, извештајући се: „не награђују ме.“ Чинећи тако, ми заиста потврђујемо, да нисмо бољу плату ни заслужили, — али ако радимо и извршујемо свој задатак савесно и на корист српског народа, онда ће нам и тај народ признати заслуге и наградити нас, као што заслужујемо Трпен -- спасен!

*) Paed. IV. 5. 271.

V.

По што сам у кратко приказао развијтак и потребу дечије књижевности, њено стање у данашњем времену, — каква треба да је дечија књижевност, да врши благотворан уплив на српску омладину, — даље : ко треба да се бави дечијом књижевношћу, — хоћу и да завршим.

Ја мислим, да сам довољно доказа навео о користи дечије књижевности. Да би напредовала дечија књижевност, може много и много потпомоћи високи српски прквено-школски Савет, кад би наредио, да свака српска општина треба да држи по један дечији лист за своју књижницу. Ово би знатно обезбедило опстанак српских дечијих листова, а и Школски Савет испунио би један део свог задатка као највиши школски представник.

Уредници дечијих листова и издавачи дечијих књига треба да се клоне многих превода, — а нарочито да пазе на избор. „У нашем времену ништа не може тако образовати, или покварити, као добро или рђаво изабране лектире, — једна је књига често за цели живот човека образовала, или покварила“ (Херберт). — Они могу много допринети, пазећи на избор. Избор лектира треба да је брижљив и треба да погоди, што је заиста добро, треба пак изоставити средње и сумњиво са свим.*)

Ја велим, да много и много зависи од уредника и издавача, за то нека добро промишљају, шта ће издати, јер оно, што издају, треба да утиче *васпитно*.

За издавача треба и ово да важи : Штампа ваља да је што чистија и читкија, да се може читати ; са свим фина штампа шкоди очима. Папир треба да је чврст, гладак и јак. Илустрације треба да су верне и истините у схватању и представљању, — а треба да су брижљиво и лепо изведене. Увез треба да је солидан. Величанствен увез шкоди, — али укусан увез у стању је, да негује осећање лепоте и привикне на љубав к реду.**)

* * *

Довршујући овај листак из историје васпитања, апелујем на све позване факторе, да се старају око напредовања српске дечије књижевности, јер : „*На млађима свет остаје!*“ За важност нека говори и ово : „*Gerade die heiligsten Gedanken sträuben sich oft, laut über di Lippen zu treten, oder werden, wenn sie Auge in*

*) Paed. IV. 5. 278.

**) Paed. IV. 5. 271.

Auge hervortreten, nicht ganz unbefangen hingenommen. Das Buch dagegen mit seiner heimlichen Sprache kann, auch ohne die fromme Scheu zu verletzen, Manches aussprechen, was der Erzieher nicht immer zu sagen vermag und kann damit ungestört die heiligsten Empfindungen wecken und nähren. **Kühner.** (Schmied's Encyclopädie des gesammten Erziehungs- und Unterrichtswesens, 2. Auflage. Bd. III., pag. 881.)

УЧИТЕЉСКА СКУПШТИНА, ДРЖАНА У ВЕЛ. КИКИНДИ 17. И 18. АВГУСТА 1889.

(Свршетак.)

Тога дана, т. ј.: 18. Августа у подне местни учит. приређивачки збор дао је банкет у почаст искупљеним гостима. — На банкету беху: г. повереник, наше вероисповедне власти, као и државне у лицу солгабирова вбл. г. Дежања — и готово сви искупљени учитељи — још и цвет Кикиндског грађанства, који се највише за школу брину и старају. Још као гости беху најпречастнији г. прота Г. Влаховић, преч. г. г. Павле Димић из Вашихида; Новаковић, Веселиновић, кикиндски пароси и Матејић, кик. протопресвитерски капелан. — Банкет је врло лепо, весело, али и достојанствено проведен. Пало је леп број здравица, које су пропраћене са „живио!“ и „многаја љета!“ Здравнице су пак овим редом текле: 1. Његовом Величанству нашем најмилостивијем Цару и Краљу Францу Јосифу I. — здрављена од председника скупштинског, а саслушана стојећи од свих присутних и поздрављена са „Живео!“ — 2. Српском учитељству — од г. Николе Јовановића, председника црквене општине Кикиндске. — 3. *Н. Б. Вукићевићу* као поверенику наше највише школске власти и првом српском педагогу, који је раме уз раме др. Ђорђа Натошевића (сав банкет повика: слава Н а т о ш е в и ћ у!) трудио се, да образује Српству српске учитеље. Здравлио др. Живко Богдан, адвокат, председник певачког друштва „Гусле“ и члан местног школског одбора. — 4. Његовом високопреосвештенству епископу *Георију Бражковићу*, као поглавици цркве и школе ове дијецезе. Здрављена од Григорија Јорговића, управитеља и учитеља Кикиндског. — 5. Великом солгабирову *Дежању* као поверенику државне власти. Здравлио прота Влаховић. — 6. *Кикиндском српском грађанству* на гостопримству. Здравлио Душан Стојшић, учитељ сенћански. — 7. *Ники Грујићу* као председнику ове уч. скупштине. Здравлио Мата Косовац, учитељ меленачки. — 8. *Дим. Долги* као епархијском шк. референту. Здравлио Милош Белеслији, учитељ хиџански. — 9. *Српском православном свештенству* у лицима: проти Влаховићу, паросима, П. Димићу, Новаковићу, Сп. Веселиновићу и капелану Матејићу. Здрављено од Д. Долге темишварског школског референта. — 10. *Аркадију Вараџанину* као председнику учитељског збора Новосадског, чији је предлог управо скупштина узела за специјалну дебату. Здрављена од Ј. Настића, учитеља сентомашког. — 11. *Душану Стојшићу* као под-

председнику ове уч. скупштине. Здравео Танасије Костић, учитељ Федварски. — 12. *Григорију Јерговићу* као председнику местног учитељског приређивачког збора, који је као ваљана и уважена старина са младачком снагом још пре 20 година радио на остварењу ових мисли, које се ево полако већ и у дело приводе. Здрављено од Аркадија Варађанина, управитеља српске више девојачке школе Новосадске. 13. *Срском учитељском Кикиндском збору* као приређивачима ове скупштине. Здравео М. Кнежевић, учитељ мађарско-кањишки. — 13. *Домовини*, у којој живимо и свака добра уживамо. Нанија Кнежевић, учитељ Кикиндски. — 15. *Др. Живку Богдану* као председнику певачког друштва „Гусле“, које је приредило концерт у корист српског учитељства. Здравео Вл. Стефановић, учитељ ст. футошки. — 16. *Перовођама* ове скупштине, а на име: Т. Костићу, М. Косићу, Лотићу и Благојевићу. Наздравља Д. Долга, референт. — 17. *Р. Толмичеру* као ревномном хоровађи и народном трудбенику око ширења српске песме и српских гусала. Здравео Ар. Варађанин, управитељ.

Иза здравица певале су се по избор црквене стихире, а на завршетку красне српске светске песме, док на послетку се не диже скупштински председник и не позва одбор 20-орице, да се повуку на одређено место и да свој рад наставе. — Сви се гости развијаше чили, весели, раздрагани, ца и задовољни.

* * *

Завршна седница отпочета је тога дана у 4 часа после подне.

Председник. Отвара седницу и позива перовођу Косића, да бележи говорнике, а перовођу Костића, да води записник. — Уједно позива и референта Лотића, да настави даље читање предлога.

§ 67. О деоби управе. — Починјући од овог §, па све до краја узет је за последњу специјалну дебату Нсадски предлог — Прима се редакција.

§ 68. О местној управи, среској, епархијској и митрополитској.

Маргиновић (Панчево). Предлаже промену у називу, да се место „среског надзорника“ назове „срески управитељ.“

Благојевић. Остаје при називу „среског надзорника.“ — Прима се редакција са изменом Благојевићевом.

§ 69. О местном школ. одбору и члановима овога. Одбор 20-орице предлаже, да чланом школ. одбора може да буде, а да и није уједно и скупштинар.

Јован Петровић (Турија). Предлаже, да такав одбор „може да бира перовођу из средине своје, или ван ње;“ друго: „ако има више учитеља, онда два учитеља да чланови буду.

Председник. Разјашњује, да један учитељ треба да је унутри као вирилац, а и више могу бити и изабрани скупштином као и остали чланови.

М. Косовац (Меленци). Држи, да је довољно и један учитељ у школ. одбору, јер он је у њему више ради савета и разјашњавања, него што би као нека власт био.

Председник. Напомиње, да је уч. одбор 20-орице изнео за предлог, да се сви чланови одборски, па и председник, потпредседник и перовођа бирају — ови последњи из своје средине, на 6 година. — Прима се предлог 20-орице са изменом, да перовођа може бити и ван одборске средине.

§ 70. О седницама местног школ. одбора. По предлогу уч. одбора 20-орице — при једнакој подели гласова — председник решава својим гласом. — Прима се редакција са допуном одборском.

§ 71. У ком се случају наменује школ. одбор. Прима се редакција.

§ 72. О делокругу шк. одбора. — Прима се редакција са врло малом изменом у стилу.

Овде се има уметнути онај §, који говори о казни школ. одбора у случају невршења своје дужности.

§ 73. О епархијском шк. одбору. — Уч. одбор 20-орице предлаже, да у место два свештеника буде један, а у место: једног учитеља — да буде: два.) — Прима се редакција са изменом одборском.

§ 74. О могућности донашања правоваљани закључака. — Прима се редакција.

§ 75. О делокругу епарх. шк. одбора. — Прима се редакција.

§ 76. О избору среског надзорника и епархијског известиоца — референта. — По Благојевићевом предлогу овде се додаје нова алинеја из § 75. тачка 12. са малим изменама у стилу.

Мартиновић (Панчево). Напомиње, да за епархијског референта није довољна спрема само слушати више школе, него у њима и стручан испит положити.

Благојевић. Вели, да срески надзорник не мора последњи дан држати шк. испите, него у току последњег месеца и ако се школско предавање морало до краја школске године држати. Даље: не слаже се са последњом алинејом, у којој се вели, да срески надзорник замењује у месту свога пребивања учитеља у случајевима болести.

Варађанин. У предлог је с тога то ушло, што му баш та општина највише плаћа — 500 ф., па нешто и он њој мора да учини, а по што не ће увек путовати, за то би могао и ово учинити.

Лотић. Пита: ко ће учитељу на његово захтевање издати сведоцбу о његовом раду и успеху у школи.

Варађанин. Вели: срески надзорник, који му и рад прати.

Лотић. Препоручује, да изда срески надзорник у споразуму са шк. одбором.

Мартиновић. Слаже се са Благојевићевим предлогом, по што би срески надзорници били велики супленти. — Тако се исто слаже и са Лотићевим.

Тосић (Кула). Противи се Лотићевом предлогу.

Кнежеввић (Чанад). У старој уредби нема нигде ни спомена о годишњој сведочби; да се не издаје сваке године, него кад ко усхте, а главно је, да он даје и о моме моралном поведењу — јер ако ми општина то издаје, она ће ми добру издати, да ме се пре курталише.

Благојевић. Слаже се са Лотићем и предлаже, да срески надзорник у споразуму са шк. одбором издаје сведоцбу и издаје му оцену о раду на захтевање учитељево. — Противан је суплирању од среског надзорника. — Прима се редакција са Мартиновићевом допуном у погледу испитаног референта, Лотићевом у погледу издавања сведочбе и Благојевићевом у погледу оцене у сведочби и само на захтевање учитељево.

§ 77. О квалификацији среског надзорника. — Прима се редакција.

§ 78. О делокругу среског надзорника. — Прима се редакција.

§ 79. О допусту до десет дана. — Прима се редакција.

§ 80. Одговорности српских надзорника.

Благојевић. Додаје, да срески надзорник при давању извештаја има да поднесе и потребне предлоге.

Косовац. Предлаже овде нов §, у коме би се свим надзорницима у делокруг и одговорност ставила и та дужност, да при инспекцији морају се постарати и покупити све правне одношаје дотичних школа, да не би наше школе на једаред постигле оне неприлике као оно у Шајкашкој.

Насрић, Сентомаш. Слаже се са Косовцем; али и ако је вероисповедна школа, али су извори општи и не допуштају препие на конфесију као н. пр. у мојој општини, то је ту немогуће и по томе не би могао бити одговоран.

Косовац. Писмено формулише свој предлог и подноси га на одобрење. — Прима се Косовчев предлог, по чему се овде има уметнути нов §. За тим се прима редакција и 80. § са допуном Благојевићевом.

§ 81. О делокругу епархијског известиоца — референта. Уч. одбор измеђује оно место, где се говори, да сваке треће године сазива епарх. скупштину тиме, да би требао сваке године.

Насрић. Напомиње, да би вазљало о делокругу и дневном реду епархијских и осталих скупштина да се побрине.

Варађанин. По што постоји стална анкетна комисија, то ће она све удесити и приправити.

Благојевић. О среском надзорнику тачно је обележен његов делокруг, с тога досљедно тога мора се и овде учинити. У противном случају биће као и данас, јер ако не буду одговорни за полагање школа, не ће их ни полазити.

Варађанин. Епархијски ће одбор у том случају позвати га на одговор; за то му из ближе не треба делокруг обележавати, по што му је рад многостручан и више административне природе.

Косовац. И то би му падало у делокруг, да рефереше на све дописе свију струка.

Логич. По речима г. Варађанина анкетна комисија ће по наредби Шк. Савета све учинити, по чему опет учитељи не ће имати слободан делокруг. Предлаже, да се срески надзорник саветује са учитељима одневном реду и да поднесе епархијском одбору и Шк Савету на одобрење.

Председник. Разјашњује, да свака скупштина већ у напред мора себи дневни ред створити. (Чује се: Тако је!)

Благојевић. О делокругу и одговорности епархијског референта, — у колико је Варађанин напоменуо, не задовољава ме, с тога предлажем, да се уметне, „да Шк. Савет прописује подробно дужности епархијских шк. известиоца,“ да не би с њима прошли као сад, јер готово да нису ником за свој рад одговорни.

Косовац. Предлаже, да сви надзорници ваља да подлеже оним истим дисциплинарним прописима, који се буду прописали и за српске народне учитеље. — Прима се 81. §, као што је. А на основу Косовчевог предлога има се нов § створити.

§ 82. О извештају епарх. шк. референта. — Прима се редакција.

§ 83. О плати среских надзорника. — Прима се редакција.

§ 84. О плати епарх. шк. референта. — Прима се редакција.

§ 85. О надзору и правима протопресвитера.

Благојевић. Није за надзор и уплив прота, једино само: да врше надзор над науком вере у комуналним школама, а у конфесионалним — не, по што су сви чланови надзора православни. Предлаже, да се овај § брише.

Лотић. Не треба увлачити проте без нужде, по што су сви надзорници и стручно образовани, па и из науке вере.

Варађанин. Новосадски је збор због тога поверио надзор свештенству, што се оно јавно тужи, да нема никаква права у школи; овако ће се бар видети: у колико ће и свештенство пригрлити и љубити своју вероисповедну школу, па се мислило, да ће се тиме и углед школин дићи — ако се они буду заузимали за њу.

Председник. Вели, да ћемо ми радо видети сваког свештеника у школи; али никако ово да му у дужност ставимо.

Косовац. Свуд смо полазили са гледишта слободњаштва, а ово је по све конзервативне природе. Нека дође као и други родитељ, или љубитељ школе. С тога је противан овом §. — Усваја се предлог Благојевићев, с тога исти § отпада.

§ 86. О чланових епархијског школског одбора.

Косовац. Предлаже, да дневнице чланови добивају из епархијског фонда, где га има, а где га нема, да се из народних фондова подмире, док се свуд исти фондови не установе. — Прима се редакција са допуном Косовчевом.

§ 87. Одговорности епар. шк. одбора. — Прима се редакција.

§ 88. О дисциплинарним прописима за надзорнике.

Косовац. Предлаже, да се овај § у свезу доведе са мало час споменутих § исте садржине.

Благојевић. Да се дисциплинарни прописи за све пропису по са слушању анкетне комисије. — Прима се предлог Благојевићев и према њему има се нов § створити.

Кузмановић (Земун). Као год што се код свију дисциплинарних по, ступака стручна особа има у обзир узети као н. пр. што је код војништва и др., тако исто ваља да је и код нас, по чему би ваљало: да један учитељ уђе и у Шк. Савет, који би био тумач наших жеља и осећаја. Подноси предлог, да се са представком обратимо на Шк. Савет и да сам Шк. Савет једног себи за члана изабере.

Пејић (Госпођинци). Слаже се са предлогом предговорниковим, али држи, да томе овде, а и сад нема места, по што би прво морали знати ново устројство Шк. Савета.

Благојевић. Кузмановић је изнео ову ствар овде са свим неумесно као што би и таква представка била. Ми треба своје мишљење да искажемо и о устројству Шк. Савета. Предлажемо, да се из старе уредбе о устројству Шк. Савета предузме.

WWW.UNILIB.BS
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Кнежеввић (Чанад). Слаже се са Благојевићем и жели, да се узме устројство и о њему поведе реч.

Косовац. Овде и при овом скученом времену, а које је тако рећи и на измаку, са свим је немогуће, с тога, да се то на идућој учитељској скупштини предузме. — (Чује се: Да се чита!) — Косовац одустаје од свог предлога.

Кузмановић. Повлачи свој предлог натраг, али задржава себи право, да га у своје време по ново подастре.

Чита се из старе уредбе § 136. О главном надзору свију школа. § 137. О члановима Шк. Савета. — На стављено питање повереник Шк. Савета вбл. г. Вукићевић разјашњује садање устројство Шк. Савета и наводи, да су чланови већином школски људи.

§ 136. Прима се. — А § 137. да се настави на § 89. предлога.

Кнежеввић. Говори о представци на Шк Савет, па у истој да се ис-каже и жеља, да и један учитељ у савет уђе.

Логич. Предлаже, да се овај предлог због рђавог језика да каквом знаоцу српског језика, да га поправи. — Оставља се председнику и перо-вођама, да се о овоме постарају.

Председник. Завршује специјалну дебату о предлогу о школским уредбама, по што се из овог дневни ред исцрпљен.

* * *

Прелази се на другу тачку дневног реда, а и то о нацрту за осно-вање фонда др. Ђорђа Натошевића.

Варађанин. Чита нацрт о оснивању фонда др. Ђ. Натошевића, у коме су споменути извори за подизање тога фонда и циљ, да се из њега буду потпомагале учитељске удовице и сирочад.

Вбл. г. *Н. Ђ Вукићевић*. Говори о оснивању фонда за удовице и си-рочад учитељску, коју је још за живота славни Натошевић почео засни-вати разним изворима. Држи, да би се и онај учитељски фонд, који из-носи 1700 фор. и који се код Сомборске православне српске црквене оп-штине налази, могао овом фонду прикључити, с тога би ваљало, да то ова учитељска скупштина у своје доба преко в. Шк. Савета од споменуте сл. општине замоли и да та сума за основу опредељеног фонда послужи. — Овај се предлог (нацрт о Натошевићевом фонду) без икакве измене прима, са допуном вбл. г. повереника, да по одобрењу в. Министарства упути се одавде молба на в. Шк. Савет, да овај поради код Сомборске црквене општине: како би се код ње налазећи учитељски фонд предао Новосадској црквеној општини на циљ Натошевићевог фонда.

Председник. Напомиње, да се оно, што се није могло свршити на овој скупштини због скученог времена, остави за идућу скупштину; за то предлаже, да се одавде једном представком умоли в. Шк. Савет, да допусте продужење ове скупштине 4. и 5. дан ускршњих ферија.

Кнежеввић. Слаже се са представком, али у њу треба и то да уђе, да в. Шк. Савет треба да натера оне општине, да отворе нове школе, у којима би већ одавно требало да постоје такве школе.

Стефановић (Ст. Футог). Држи, да то по себи спада у делокруг в. Шк. Савета и нисмо ми позвани да упућујемо в. Шк. Савет на дужност, с тога је противан, да се и ово исказе у представци. Слаже се са осталом садржином представке и држи, да би најлоше место било за идућу учит. скупштину Ст. Бечеј.

Костић. Предлаже, да ако би се дознало, да ће се Сабор још ове јесени сазвати, да се пре заседања на 2—3 недеље замоли за држање уч. скупштине.

Мартиновић. Не одобрава, да се сад ствара дневни ред, него касније, јер се могу и друге нужне потребе породити, па по томе их не би могли у претрес узети.

Варађанин. Прихвата предлог Косовчев. Слаже се и са Бечејем, као местом, где би се скупштина могла продужити. Али би пре свега ваљало све недовршено каквом одбору поверити, да све приправно изнесе пред скупштину, па пре тога и у саму јавност пусти, да се и јавно претресе. Тако да се о вишим жен. школама повери једном збору више женске школе, а о учитељским школама проф. збору уч. школе. О хуманитарним заводима и забавиштима само да се у начелу исказе у представци.

Лотић. Предлаже, да се све повери Сомборским зборовима основних школа, више дев. школе и учитељске школе, те да на основу предлога 15-орице позитиван предлог донесу идућој скупштини. А ако би још ове јесени Сабор се отворио, то би ова зборови под председништвом вбл. г. Вукићевића могли предлог створити и одмах преко в. Шк. Савета Сабору поднети као предлог нас свију. — Прима се Лотићев предлог.

Председник. Ако би Сабор на пролеће тек био, да се о забавишту и хуманитарним заводима повери Косовцу. — Прима се о вишим девојачким школама — Сомборском заједничком уч. збору. — Прима се. — О заводима за глухо-неме г. Р. Поповићу, учитељу глухонемих у Митровици. — Прима се.

Кнежеввић. Правда свој предлог, јер није мислио врећати в. Шк. Савет; али опет држи, да су нужније... Не прима се! Не прима се!

Кузмановић. Напомиње, да приликом прављења представке не треба из вида изгубити и молбу, да при новом бирању Школ. Савета изволе изабрати и једног учитеља.

Председник. Јавља, да му је овај час послао др. Ж. Богдан, председник певачког српског кикиндског друштва „Гусле,“ извештај, по коме је од концерта, приређен синоћног вечера — у корист српског учитељског конвикта чиста прихода пало 197 ф. 64 н., који се новац уложио на књижицу у Кикиндској штедионици. — Скупштина пропраћа овај извештај са бурно: Живео! — Ставља се — како певачкој дружини, тако и др. Ж. Богдану у записник најтоплија захвалност. — Живели!

Стефановић. Предлаже, да се у записник уведе признање и захвалност свима часницима од председника, па до перовође. Прима се: Живели!

Кузмановић. Допуњује Стефановићев предлог тиме, да се у записник уведе захвала и Кикиндском приређивачком збору и њиховом председнику г. Г. Јорговићу, као и свима Кикинђанима, који су ма и најмање припомогли било материјално, или морално овој нашој учитељској ствари. — Прима се: Живели!

Председник. Завршујући седницу, обраћа се на вбл. г. повереника и моли, да по своме најдубљем убеђењу и уверењу, што је овом приликом стекао, на овој уч. скупштини, која је својим достојанственим радом и понашањем дигла се на овај степен, који у потпуној мери одговара једном свесном учитељству, те да у својој рефереди ово данас довршено дело препоручи нашем Сабору, од кога се са најтврђим поуздањем нада, да ће све ово прихватити и у дело привести. — Захваљује се вбл. г. поверенику на стрпљењу и труду. Даље се захваљује свима часницима и одборима и свима Кикинђанима, који су ма и најмање допринели, да се овако лепо и достојанствено могла ова уч. скупштина обавити, која, неуморно радећи у корист свога народа и целе ове домовине под окриљем најмилостивијег нашег Краља Франца Јосифа I., заиста ће и добрим плодом и да уроди. — Живео Краљ!

Вбл. г. *Вукићевић.* Сл. скупштина! При растанку свима овде изјављујем као повереник наше највише власти, да сам задовољан са достојанственим радом ове скупштине — тим више, што могу да речем, да је ово прва скупштина овог карактера. Од своје пак стране, као пријатељ православне школе и српског учитељства, верно ћу доставити и спровести са топлом препоруком и држим, да ће в. Шк. Савет тада препоручити Сабору, где ће одобрење зависити наравно од народних посланика. — (Живео!) — Може бити, да је ово и последњи растанак мој с вама. Мило ми је, што сам се овом приликом могао састати са врло много мојих синова и кћери — са мојим српским учитељством. (Живео!) Молим, да ме и на даље задржите у пријатној усмени и топлој љубави, као што се ја свију вас сећам и на срцу носим. (Бурно: Живео!) С Богом!

* * *

Кад је скупштина завршена — око $\frac{1}{2}$ 10 часова у вече у присуству још 20—30 учитеља, прочитали се још и ови поздравни брзојави, који су у току ова два скупштинска дана амо са разних страна приспели и то: Сомбор — од Арсеновића. Нови Сад — од књижаре Луке Јоцића. Сентомаш — од Медурића. Нови Сад — од др. М. Вожевог. Бечеј — од др. Р. Михајловића. Панчево — од више дев. школе. Нови Сад — од „Заставе.“

У Кикинди 19. Августа 1889.

Прибележио:

Ст. Коњовић, учитељ сомборски.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

Тражи се учитељ у Беодри; плата је 316 фор. 25 кибала жита и 4 ланца земље. Рок стечају до св. Саве 1890.

Тражи се учитељ у Мокрину; плата је 442 ф. и 120 у име станарије, три ланца земље и сламни огрев. Молбенице се имају послати до нове године м. шк. одбору у Мокрину.

Тражи се учитељица у Тиса-Хиђошу; плата је 300 ф. и стан. Молбенице се имају најдаље до Св. Саве 1890. поднети м. шк. одбору у **Tisza-Hegyesh. (Torontál-megyesh.)**

Издаје и уређује: НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

Штампарија Ф. Битермана у Сомбору.